

Uluslararası Öğrenen Toplum Dergisi

e-ISSN: 3023-8374

2025 | Cilt 2 | Sayı 1

Sayfa 32-46

International Society That Learn journal

e-ISSN: 3023-8374

2025 | Volume 2 | Issue 1

Page 32-46

Eğitimin Niteliğinde Öğretmen Geliri Önemli Bir Değişken mi?

Is Teacher Income an Important Variable in the Quality of Education?

Emine TÜTÜNCÜ,

Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü,
Denizli, Türkiye

Hacer DENİZ,

Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü,
Denizli, Türkiye

Yükleme: 10.03.2025; **Kabul:** 22.04.2025; **Yayınlanma:** 01.06.2025

Tütüncü, E., & Deniz, H. (2024). Eğitimin Niteliğinde Öğretmen Geliri Önemli Bir Değişken mi?. *Uluslararası Öğrenen Toplum Dergisi*, 2(1), 32-46.

[CC Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Özet

Eğitimin niteliğini artırmada önemli tartışmalar yer almaktadır. Eğitimin niteliğini etkileyen değişkenlerden bir tanesi de öğretmen maaşlarıdır. Öğretmen maaşları ve eğitim kalitesi bu araştırmanın odağında yer almaktadır. Yapılan anket ve görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin maaşlarından genel olarak memnun olmadıkları, ancak maaşların motivasyon ve eğitim kalitesi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler, çalışma koşullarının zor olduğunu ve mesleği diğerlerine tavsiye etmeyeceklerini belirtmelerine rağmen, öğrencilerinin başarılı olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, öğretmenlerin maaş dışındaki faktörlerden de motive olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçları, öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve mesleki gelişim fırsatlarının artırılması gibi önlemler alınarak öğretmenlerin motivasyonlarının artırılabilirliğini ve eğitim sisteminin genel performansının yükseltilebileceğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin içsel motivasyonunu artıran faktörleri belirlemek amacıyla nitel araştırmalar yürütülmesi ve uzun vadeli boylamsal çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu sayede, öğretmen maaşları, eğitim kalitesi ve öğrenci başarısı arasındaki karmaşık ilişki daha iyi anlaşılabilir ve eğitim politikaları daha etkili hale getirilebilir.

Anahtar Kelimeler: öğretmen maaşları, eğitimin niteliği, öğretmen gelirinin etkileri

Abstract

There are important discussions on improving the quality of education. One of the variables affecting the quality of education is teacher salaries. Teacher salaries and quality of education are the focus of this study. As a result of the survey and interviews, it was found that teachers were generally dissatisfied with their salaries, but they believed that salaries had a significant impact on motivation and quality of education. Although teachers stated that working conditions were difficult and that they would not recommend the profession to others, they thought that their students were successful. This shows that teachers are motivated by factors other than salary. The results of the study reveal that by taking measures such as improving teacher salaries, improving working conditions and increasing professional development opportunities, teachers' motivation can be increased and the overall performance of the education system can be improved. It is recommended that qualitative research and long-term longitudinal studies be conducted to determine the factors that increase teachers' intrinsic motivation. In this way, the complex relationship between teacher salaries, educational quality and student achievement can be better understood and educational policies can be made more effective.

Keywords: teacher salaries, quality of education, effects of teacher income

Öne Çıkanlar

- Öğretmenler düşük maaşlara rağmen motivasyonun eğitimi etkilediğini düşünüyor.
- Mesleki memnuniyetsizlik yüksek ama öğrenci başarısı algısı oldukça olumlu.
- Maaş tek başına yeterli değil; koşullar ve gelişim fırsatları da kritik önemde.

Giriş

Öğretmen maaşları, eğitim sisteminin kalitesini etkileyen tek faktör olmamakla birlikte önemli faktörlerden biridir. Bu konu, eğitim politikası yapıcıları, araştırmacılar ve toplum tarafından sıkça tartışılmaktadır. Öğretmen maaşlarının eğitim kalitesi üzerindeki etkisi, öğrenci başarısı, öğretmen motivasyonu ve mesleki gelişim gibi çeşitli açılardan incelenebilir (Hanushek, 2011). Bu bağlamda, yüksek maaşların daha nitelikli bireyleri öğretmenlik mesleğine çekebileceği ve mevcut öğretmenlerin performansını artırabileceği öne sürülmektedir.

Ancak, öğretmen maaşlarının eğitim kalitesine etkisi konusunda farklı görüşler ve araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bazı çalışmalar, maaş artışlarının öğretmen performansını ve öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini gösterirken (Dolton ve Marcenaro-Gutierrez, 2011), diğerleri maaş artışlarının tek başına yeterli olmadığını ve eğitim kalitesini artırmak için daha kapsamlı reformlara ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır (Vegas ve Ganimian, 2013). Bu araştırma, öğretmen maaşlarının eğitimin niteliğine etkisini çeşitli boyutlarıyla ele alarak, konuya ilişkin yeni bir tartışma ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Literatür Taraması

Hanushek (2011), öğretmen kalitesinin ekonomik değeri üzerine yaptığı çalışmada, yüksek nitelikli öğretmenlerin öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu etkinin uzun vadeli ekonomik kazanımlara dönüştüğünü ortaya koymuştur. Hanushek'in bulgularına göre, ortalama bir öğretmenle karşılaştırıldığında, üst düzey bir öğretmenin sınıfındaki öğrenciler yıllık olarak 0,2 ile 0,3 standart sapma daha fazla başarı göstermektedir.

Dolton ve Marcenaro-Gutierrez (2011), uluslararası bir karşılaştırma yaparak öğretmen maaşları ile öğrenci performansı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, öğretmen maaşlarının PISA skorları üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu göstermiştir. Yazarlar, öğretmen maaşlarındaki %15'lik bir artışın, öğrenci performansında yaklaşık %6-8'lik bir iyileşmeye yol açabileceğini tahmin etmektedir. Buna karşın, Springer vd. (2010) tarafından yapılan deneysel bir çalışma, performansa dayalı bonus ödemelerinin öğrenci başarısı üzerinde

anamlı bir etkisi olmadığını göstermiştir. Bu bulgu, sadece maaş artışlarının eğitim kalitesini artırmada yeterli olmayabileceğine işaret etmektedir.

Öğretmen maaşlarının doğrudan etkisi üzerine kesin kanıtlar olmamakla birlikte dolaylı etkisi üzerine de çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Loeb ve Page (2000), öğretmen maaşlarının dolaylı etkilerini incelemiş ve maaş artışlarının uzun vadede öğrenci başarısını olumlu etkilediğini bulmuştur. Yazarlar, maaş artışlarının daha nitelikli bireyleri öğretmenlik mesleğine çektiğini ve mevcut öğretmenlerin meslekte kalma oranlarını artırdığını öne sürmüştür. Ingersoll ve May (2012), öğretmen sirkülasyonunu incelediği çalışmada, düşük maaşların özellikle dezavantajlı bölgelerde öğretmen devir hızını artırdığını göstermiştir. Bu durum, eğitim kalitesini olumsuz etkilemekte ve eğitimde fırsat eşitsizliğini derinleştirmektedir.

Öğretmen maaşları ile ilgili küresel raporlar incelendiğinde ise OECD'nin "Education at a Glance" (2023) raporuna göre, öğretmen maaşları ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Rapor, yüksek performans gösteren eğitim sistemlerinin genellikle öğretmenlere rekabetçi maaşlar sunduğunu, ancak maaşların tek başına belirleyici olmadığını vurgulamaktadır. Akiba vd. (2012) ise 50 ülkeyi kapsayan karşılaştırmalı çalışmalarında, öğretmen maaşlarının satın alma gücü paritesine göre düzeltildiğinde bile ülkeler arasında önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Çalışma, maaşların yanı sıra öğretmenlerin sosyal statüsü ve çalışma koşullarının da eğitim kalitesini etkilediğini vurgulamaktadır.

Öğretmen maaşlarının belirlenmesinde ise ülkenin politikaları daha etkili olmaktadır. Vegas ve Ganimian (2013), gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki öğretmen politikalarını inceledikleri çalışmada, maaş artışlarının tek başına yeterli olmadığını, etkili bir öğretmen politikasının maaşların yanı sıra mesleki gelişim, performans değerlendirme ve kariyer ilerlemesi gibi unsurları da içermesi gerektiğini savunmaktadır. Bu nedenle maaş politikası ile öğretmen yetiştirme ve geliştirme politikalarının da etkili olması beklenmektedir. Darling-Hammond (2017), yüksek performanslı eğitim sistemlerini incelediği çalışmasında, öğretmen maaşlarının yanı sıra, kapsamlı mesleki gelişim programları, işbirlikçi çalışma ortamları ve etkili okul liderliğinin önemini vurgulamıştır.

Genel anlamda, öğretmen maaşları ve eğitimin niteliği arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok boyutlu olduğunu gözlenmektedir. Maaşların eğitim kalitesi üzerindeki etkisi doğrudan ve dolaylı yollarla gerçekleşmekte, ancak tek başına belirleyici olmamaktadır. Bu bağlamda, araştırmamızın amacı, öğretmenlerin maaşları ve eğitimin niteliğini birlikte ele alarak, Türkiye

özelinde bu ilişkiyi incelemek ve politika önerileri geliştirmektir.

Bu araştırma, mevcut literatürü Türkiye bağlamında değerlendirerek, öğretmen maaşlarının eğitim kalitesi üzerindeki etkilerini çok yönlü olarak analiz etmeyi hedeflemektedir. Çalışma, maaşların yanı sıra öğretmenlerin çalışma koşulları, mesleki gelişim olanakları ve sosyal statülerini de dikkate alarak, eğitim niteliğini artırmaya yönelik bütüncül politika önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırma fenomenoloji araştırma deseniyle oluşturulmuştur. Fenomenoloji desen birkaç bireyin bir fenomen veya kavramla ilgili deneyimlerinin ortak anlamlarını açıklamak için kullanılır (Creswell, 2013). Araştırma kapsamında araştırılan fenomen ise öğretmen maaşlarının sınıf içerisindeki eğitim öğretim sürecinin niteliğine etkisi üzerinedir. Bu araştırma deseni kapsamında üçgenleme yöntemi kullanılarak veri çeşitlendirilmesi sağlanmıştır. Üçgenleme, araştırma bulgularının tutarlılığını kontrol etmek için farklı veri kaynaklarını, veri toplama ve analiz yöntemlerini araştırmacıları veya teorileri kullanma pratiğidir (Patton, 2002). Araştırma kapsamında anket ve görüşme soruları birlikte kullanılarak veri üçgenlemesi gerçekleştirilmiştir.

Örnekleme

Araştırma kapsamında iki farklı gruba ulaşılmıştır. İlk olarak Türkiye'nin yedi bölgesi resmi okullarda görev yapan 275 öğretmene ulaşılarak oluşturulan anketi doldurmaları istenmiştir. Anketi dolduran öğretmenlere ait demografik değişkenlerin yer aldığı bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Birinci grup demografik bilgiler

Değişken	Değer	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	153	55,6
	Kadın	122	44,4
Eğitim seviyesi	Lisans	175	63,6
	Yüksek Lisans	89	32,4
	Doktora	11	4,0
Bölge	Marmara	70	25,5
	Ege	56	20,4

	İç Anadolu	50	18,2
	Karadeniz	33	12,0
	Akdeniz	41	14,9
	Doğu Anadolu	15	5,5
	Güneydoğu Anadolu	10	3,6
Okul türü	İlkokul	89	32,4
	Ortaokul	112	40,7
	Lise	74	26,9

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğretmenlerden cinsiyet, eğitim seviyesi, çalıştığı bölge gibi kategorik değişkenler istenmiş, bu bilgilere ek olarak yaş, deneyim ve ortalama öğrenci başarısı şeklinde sürekli değişkenler istenmiştir. Katılımcılara ait ortalama yaş 32,5 yıl, ortalama deneyim 10,6 yıl ve sınıflarındaki ortalama ders başarısı 79,8 olarak belirlenmiştir. Bu durum katılımcı öğretmenlerin Türkiye evrenini yansıttığı şeklinde yorumlanabilir.

İkinci grup olarak belirlenen, görüşmeler yoluyla görüşlerine başvurulmuş ve Denizli’de resmi okullarda görev yapan 25 öğretmene ait demografik bilgiler ise Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

İkinci grup demografik bilgiler

Değişken	Değer	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	17	68
	Kadın	8	32
Eğitim seviyesi	Lisans	22	88
	Yüksek lisans	3	12
	Doktora	1	4
Okul türü	İlkokul	10	40
	Ortaokul	11	44
	Lise	4	16

Tablo 2 incelendiğinde veri toplanan grubun birinci grup ile benzer bir dağılıma sahip olduğu gözlenmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında iki adet veri toplama aracı kullanılmıştır. Türkiye geneli veri

toplamak amacıyla oluşturulan anket beş sorudan oluşmaktadır. Bu beş soru öğretmenlerin maaş ve iş memnuniyeti ile eğitimin niteliğine katkısını belirlemeye yönelik sorulardır. Bu sorulara ek olarak yedi adet demografik değişkenlerin elde edilmesine yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci veri toplama aracı ise yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Görüşme formunda öğretmenlerin maaş memnuniyetleri ile maaş artışlarının etkisini derinlemesine araştırmaya yarayan dört adet soru yer almaktadır. Bu sorulara ek olarak üç adet demografik değişkenleri belirleme amaçlı soru bulunmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ilk olarak taslak olarak oluşturulmuş, sonrasında iki dil iki alan uzmanına gönderilerek görüşleri alınmıştır. Gelen geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak tekrar iki dil ve iki alan uzmanından görüş alınmıştır. Gelen geri bildirimler doğrultusunda son halini alan görüşme formu uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında iki farklı veri toplandığı için iki veri farklı şekillerde analiz edilmiştir. Ankete verilen cevaplar beşli likert tipinde olduğu için bu veriler frekans yüzde analizleri ile analiz edilmiş ve öğretmenlerin maaş ve öğretmenlik memnuniyetleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkinci kısımda gerçekleştirilen görüşmeler ise içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi görüşmeler ile elde edilen verileri sistematik olarak tanımlamak için araştırma sorularına odaklanır. Verileri kategorilere atayarak ve bu kategorileri bir kodlama çerçevesinde özetleyerek anlamları ortaya çıkarır (Schreier, 2012). Araştırma kapsamında da gerçekleştirilen görüşmeler kodlara ve kategorilere ayrılarak sistematik bir şekilde incelenmiş ve anlamlı yorumlar ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci bölümünde öğretmenlere maaştan memnuniyetlerini, maaşın motivasyona etkisini, maaşın eğitimin kalitesine etkisini, öğretmenlik mesleğini tavsiye etmelerini, öğretmenlik mesleği çalışma koşullarını 1 ile 5 arasında değerlendirmeleri istenmiştir. 1, düşük ve 5 yüksek olmak üzere öğretmenlerden cevaplar alınmıştır. Bu cevaplara göre öğretmenlerin maaş, öğretmenlik mesleği ve eğitimin niteliğine etkisi değerlendirilmiştir. Öğretmen cevaplarına ait yüzde frekans bilgileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin anket cevapları

Değişken	Değer	Frekans	Yüzde
----------	-------	---------	-------

Maaş Memnuniyeti	1 (Çok düşük)	21	7,64
	2 (Düşük)	128	46,55
	3 (Orta)	74	26,91
	4 (Yüksek)	49	17,82
	5 (Çok yüksek)	3	1,09
	Ortalama	2,58	
Maaşın motivasyona etkisi	1 (Çok düşük)	1	0,36
	2 (Düşük)	17	6,18
	3 (Orta)	24	8,73
	4 (Yüksek)	147	53,45
	5 (Çok yüksek)	86	31,27
	Ortalama	4,09	
Maaşın eğitimin kalitesine etkisi	1 (Çok düşük)	2	0,73
	2 (Düşük)	9	3,27
	3 (Orta)	31	11,27
	4 (Yüksek)	139	50,55
	5 (Çok yüksek)	94	34,18
	Ortalama	4,14	
Mesleği tavsiye etme	1 (Çok düşük)	46	16,73
	2 (Düşük)	49	17,82
	3 (Orta)	97	35,27
	4 (Yüksek)	56	20,36
	5 (Çok yüksek)	27	9,82
	Ortalama	2,89	
Mesleğin çalışma koşulları	1 (Çok zor)	53	19,27
	2 (Zor)	101	36,73
	3 (Normal)	86	31,27
	4 (Kolay)	32	11,64
	5 (Çok kolay)	3	1,09
	Ortalama	2,39	

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin maaşlarından memnun olmadığı, maaş artışının motivasyonlarına etki ettiği, maaş artışları ile eğitimin kalitesinin artırılabilceği ve maaşları

iki katına çıktığında eğitimsel bir değişiklik olmayacağını belirtmişlerdir.

Öğretmen görüşmelerinden kısa alıntılar, örnek kodlamalar şu şekildedir; Öğretmenlere maaşlarından memnuniyetleri sorulduğunda “Maaşımdan memnunum aldığım *** TL geçimimi sağlamaya yetiyor. Buna *** TL ekders de eklenince ortalama bir geçim sağlayabiliyoruz.” (Ali) şeklindeki görüşü ile maaşından memnun olduğunu belirtmektedir. Buna karşın “Hocam diğer mesleklere göre oldukça düşük maaş alıyoruz. Ekders olmasa geçinmesi çok zor. İstanbul şartlarını biliyorsunuz” (Kazım) görüşü ile memnun olmadığını belirtmektedir. “Avrupa'daki öğretmenlere bi' bakın asgari ücrete oranladığınızda ne kadar düşük kalıyoruz.” (Sevim) görüşü ile öğretmen maaşından memnun olmadığını belirtmektedir.

Öğretmenlere maaş artışının eğitimin kalitesindeki etkileri sorulduğunda “Öğretmen toplumun önderidir. Maaşını yükseltir rahat ettirirsen öğretmen toplumu geliştirir. Toplumda önemli bir yeri olur.” (Feyza) görüşü ile öğretmenliğin itibarının yükseleceğini ifade etmektedir. “Öğretmenin maaşı öğretmenin gelecek kaygısını yok eder. Sınıf içerisinde nereye ödeme yapacağım nasıl yapacağım diye düşünmeyen öğretmen sınıfına odaklanır ve daha bi' şevkle ders anlatır.” (Mehmet) görüşü ile öğretmenin motivasyonunu artıracığını ifade etmektedir. “Öğretmenin farklı arayışları yoktur. Öğretmenin maaşını artırın ya ev alırsın ya arabasını değiştirir. Kendini güvende hisseder. Bunun dışında iki kitap okur kendini geliştirir. Bu da öğretmenliğine etki eder.” (Davut) görüşü ile öğretmenin mesleki gelişimine vurgu yapmıştır.

Öğretmenlere maaş artışının genel etkileri sorulduğunda “Öğretmen kendini önemli hisseder. Toplumda önemli bir yeri olur. Sonuçta tüm meslekler arasındaki sıralama maaş ile kıyaslanıyor.” (Fatma) görüşü ile öğretmenlik mesleğinin toplumdaki yerine vurgu yapmıştır. “Öğretmen maaşlarını eğitim ile direkt ilişkilidir. Siz öğretmenin maaşını artırırsanız öğretmen de öğretim şeklini çeşitlendirir daha çok çaba gösterir. Bu aynı zamanda öğretmen adayları için de çekici hale gelir.” (Gökhan) görüşü ile hem eğitimin niteliği hem de öğretmen adayları konusunda görüş belirtmiştir.

Öğretmenlere maaşlarının iki katına çıkması durumunda mümkün olabilecek değişiklikler sorulduğunda ise “Okulda tam performans çalışıyorum. Bu noktada iki katına çıktığında iki kat bir değişiklik olmaz.” (Nimet) görüşü ile değişiklik olmayacağını belirtmiştir. “Şu an 28 saat derse giriyorum. Normalde 15 saat maaş karşılığım. Maaş karşılığı derse girer kendime daha çok boş vakit oluştururum. Böylece okuluma daha çok odaklanabilirim.” (Süleyman) görüşü

ile ders yükünden dolayı sınıf içine yansıyan olumsuz durumların yok olacağına dikkat çekmiştir. “Maaşımızın iki katına çıkması daha önce de konuştuğumuz gibi öğretmenin itibarını yükseltir, öğretmenin motivasyonunu artırır, öğretmeni geliştirir.” (Ömer) görüşü ile sınıf dışında öğretmenlik mesleğine yönelik değişiklikler olacağını dile getirmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, öğretmenlerin maaş memnuniyeti, motivasyon, eğitim kalitesi, meslek tercihi ve çalışma koşulları gibi faktörleri incelemektedir. Ayrıca, eğitim seviyesi, bölgesel dağılım, yaş, deneyim ve öğrenci başarısı gibi değişkenleri de dikkate almaktadır. Veriler, öğretmenlerin maaş memnuniyetinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğretmenlerin maaşlarından genel olarak memnun olmadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Dolton ve Marcenaro-Gutierrez (2011), öğretmen maaşlarının öğrenci performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Düşük maaş memnuniyeti, potansiyel olarak eğitim kalitesini olumsuz etkileyebilir. Birçok çalışmada da eğitimcilerin maaşlarından memnun olmadıkları belirtilmiştir (Bozkurt ve Bozkurt, 2008; Sağlam ve Sağlam, 2005; Cemaloğlu, 2022).

İlginç bir şekilde, düşük maaş memnuniyetine rağmen, öğretmenlerin çoğu maaşların motivasyonları ve eğitim kalitesi üzerinde yüksek etkisi olduğunu düşünmektedir. Bu, Hanushek (2011)'in bulgularıyla uyumludur. Hanushek, yüksek nitelikli öğretmenlerin öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bu etkinin uzun vadeli ekonomik kazanımlara dönüştüğünü ortaya koymuştur. Bu iki bulgu birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin düşük maaş memnuniyetlerinin öğretmenlerin motivasyonlarını düşürerek dolaylı olarak eğitimin niteliğini düşüreceği söylenebilir.

Mesleği tavsiye etme ve çalışma koşulları konusunda öğretmenlerin olumsuz görüşte olduğu görünmektedir. Bu, Ingersoll ve May (2012)'in çalışmasıyla ilişkilendirilebilir. Araştırmacılar, düşük maaşların özellikle dezavantajlı bölgelerde öğretmen devir hızını artırdığını göstermiştir. Mevcut veriler, öğretmenlerin yarısının mesleği tavsiye ve çalışma koşulları konusunda olumsuz görüşe sahip olduğunu göstermektedir, bu da potansiyel bir öğretmen sirkülasyonu riskine işaret edebilir. Çalışma koşullarının zor ve mesleğin diğer adaylara tavsiye edilmemesi ilerleyen zamanlarda öğretmen ihtiyacını da ortaya çıkarabilir.

Öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunudur, bunu yüksek lisans ve doktora takip etmektedir. Bu dağılım, Akiba vd. (2012)'nin uluslararası karşılaştırmalı çalışmasıyla

ilişkilendirilebilir. Araştırmacılar, öğretmen niteliklerinin ülkeler arasında farklılık gösterdiğini ve bunun eğitim kalitesini etkilediğini bulmuşlardır. Farklı ülkelerdeki uygulamalar gibi öğretmenlerin lisansüstü eğitimlere teşvik edilmesi hem öğretmenin kendini geliştirmesi hem de eğitimin niteliğine dolaylı katkısı olması açısından önemlidir.

Öğretmenlerin ortalama yaşı 32.5 ve ortalama deneyimi 10.6 yıldır. Bu, deneyimli bir öğretmen kadrosuna işaret etmektedir. Katılımcıların Türkiye ortalamasına yakın olması (https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-_26.07.2017.pdf) bulguların geçerliği konusunda katkı sağlayacaktır. Ortalama öğrenci başarısının yaklaşık 80 olması ise oldukça yüksek bir başarı düzeyini göstermektedir. Bu noktada öğretmenler öğrencilerini başarılı gördüğü söylenebilir. Mesleği tavsiye etmek istemeyen ve çalışma koşullarının zor olduğunu düşünen öğretmenlerin öğrencilerinin başarılı olduğunu düşünmesi farklı bir zıtlık oluşturmaktadır. Halbuki, Loeb ve Page (2000)'in araştırmasında öğretmen memnuniyetinin uzun vadede öğrenci başarısını olumlu etkilediğini bulmuşlardır.

Bu bulgular aslında öğretmen maaşları, motivasyon, eğitim kalitesi ve diğer faktörler arasında karmaşık bir ilişki olduğunu göstermektedir. Düşük maaş memnuniyetine rağmen, öğretmenler maaşların motivasyon ve eğitim kalitesi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inanmaktadır ve öğrencilerinin başarılı olduğunu düşünmektedir. Darling-Hammond (2017)'un yüksek performanslı eğitim sistemleri üzerine yaptığı çalışmada öğretmen maaşlarının yanı sıra, kapsamlı mesleki gelişim programları ve etkili okul liderliğinin önemini vurgulamıştır. Bu noktada öğretmenlerin mesleki gelişimleri üzerine yoğunlaştığı veya okullarda etkili bir liderlik gerçekleştirildiği yorumu getirilebilir.

Araştırma kapsamındaki içerik analizi sonuçları değerlendirildiğinde ise veriler, öğretmenlerin çoğunluğunun maaşlarından memnun olmadığını göstermektedir. Bu bulgu aslında anket verileri ile uyumludur. Öğretmen maaşları ve iş tatmini üzerine yapılan birçok çalışmada maaş ile iş tatmini arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Örneğin, Akiba ve diğerleri (2012), 30 ülkeyi kapsayan çalışmalarında, öğretmen maaşlarının genel olarak düşük olduğunu ve bunun iş tatminini olumsuz etkilediğini bulmuşlardır. Ingersoll ve Smith (2003)'in çalışmasında belirttiği gibi, düşük maaşların öğretmen devir hızını artırma ve mesleğin çekiciliğini azaltma potansiyeline işaret edebilir.

Katılımcıların çoğu maaşın eğitim kalitesini etkilediğini düşünmektedir. Motivasyonun en sık bahsedilen etki olması, Ryan ve Deci (2000)'nin Öz-Belirleme Teorisi ile açıklanabilir. Bu

teori, dışsal motivasyon faktörlerinin (örneğin maaş) içsel motivasyonu etkileyebileceğini öne sürer. Maaş artışı başta motivasyon olmak üzere çeşitli olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Bu durum, Dolton ve Marcenaro-Gutierrez (2011)'in bulgularıyla uyumludur. Araştırmacılar, öğretmen maaşlarındaki artışın öğrenci performansını olumlu etkilediğini bulmuşlardır. Motivasyon ile eğitim kalitesi ve mesleğin statüsünün en sık bahsedilen etkilerden olması, öğretmenlerin motivasyonunun yükselmesi ve mesleki statülerinin yükselmesi ile başarının artacağını düşündüğü şeklinde yorumlanabilir.

Tüm bu bulgulara karşın ilginç bir şekilde, katılımcılar maaşları iki katına çıkarsa küçük değişiklikler olacağından bahsetmişlerdir. Bu bulgu, Herzberg'in (1966) İki Faktör Teorisi ile açıklanabilir. Bu teoriye göre, maaş bir "hijyen faktörü"dür; yokluğu memnuniyetsizliğe neden olur, ancak varlığı doğrudan motivasyon veya performans artışına yol açmaz.

Öğretmenlerin zaten maksimum çaba gösterdiklerini düşünmeleri, Fullan (2007)'in öğretmen profesyonelliği ve adanmışlığı üzerine yaptığı çalışmalarla ilişkilendirilebilir. Fullan, öğretmenlerin içsel motivasyonunun ve mesleki bağlılığının önemini vurgulamıştır. Bu noktada maaşın öğretmen motivasyonunu artırdığı fakat belirli bir seviyenin üzerine çıkması durumunda ekstra bir getiri sağlamayacağı yorumu getirilebilir. Maaş artışının potansiyel olumlu etkileri kabul edilmekle birlikte, öğretmenlerin hali hazırda maksimum çaba gösterdiklerini düşünmeleri, maaş dışındaki faktörlerin de önemli olduğuna işaret etmektedir.

İlginç bir şekilde, düşük maaş memnuniyetine, çalışma koşullarının zorluğuna ve öğretmenlik mesleğini tavsiye etmeyecekleri görüşüne rağmen öğretmenler adanmışlık içerisinde çalıştıklarını düşünmektedirler. Bu durum öğretmenlerin vicdani boyutta çalıştıklarını ve maaşlarının bu çalışma için yeterli olduğu görüşünü ortaya çıkarabilir. Bununla birlikte öğretmenler farklı çalışma koşullarını deneyimlemedikleri için öğretmenlik mesleği koşullarını gözlemleri yoluyla değerlendiriyor olabilir.

Sonuç olarak, öğretmen maaşları ile eğitim kalitesi, motivasyon ve öğrenci başarısı arasında karmaşık bir ilişki olduğunu ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin maaş memnuniyetinin düşük olmasına rağmen, maaşların motivasyon ve eğitim kalitesi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna inanmaları, çalışma koşullarının çok zor olduğunu düşünmelerine rağmen öğrencilerini başarılı olarak görmeleri bu konunun çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Maaş artışının potansiyel olumlu etkileri kabul edilmekle birlikte, öğretmenlerin hali hazırda maksimum çaba gösterdiklerini düşünmeleri, maaş dışındaki

faktörlerin de önemli olduğuna işaret etmektedir.

Bu sonuçlar, eğitim politikalarının sadece maaş artışına odaklanmaması gerektiğini, bunun yerine öğretmenlik mesleğinin statüsünü yükseltecek, çalışma koşullarını iyileştirecek ve mesleki gelişim fırsatlarını artıracak bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Bölgesel farklılıklar ve eğitim seviyesi dağılımı gibi faktörler de dikkate alınmalıdır.

Gelecekteki politika ve uygulamalar, öğretmenlerin içsel motivasyonunu ve mesleki bağlılığını güçlendirirken, aynı zamanda adil ve rekabetçi bir maaş yapısı sağlamalıdır. Bu dengeli yaklaşım, eğitim kalitesini artırma, öğrenci başarısını yükseltme ve öğretmenlik mesleğinin çekiciliğini koruma potansiyeline sahiptir. Uzun vadeli ve boylamsal çalışmalar, bu stratejilerin etkilerini değerlendirmek ve gerektiğinde uyarlamalar yapmak için gerekli olacaktır.

Öneriler

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Öğretmen maaşlarının eğitim kalitesi üzerindeki etkisi, uzun vadeli ve boylamsal çalışmalarla incelenmeli, maaşın yanı sıra çalışma koşulları ve mesleki gelişim gibi diğer motivasyon faktörlerinin de derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Bölgesel farklılıkların öğretmen memnuniyeti ve performansı üzerindeki etkileri, öğretmenlerin eğitim seviyesi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki ve maaş artışlarının öğretmen devir hızı üzerindeki etkisi gibi konulara yönelik karşılaştırmalı çalışmalar yapılması, eğitim sisteminin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Öğretmenlerin içsel motivasyonunu artıran faktörleri belirlemek amacıyla nitel araştırmalar yürütülerek, öğretmenlerin kendi deneyim ve görüşleri doğrultusunda motivasyonlarını etkileyen faktörlerin ortaya konması, eğitim politikalarının geliştirilmesi için önemli bir adım olacaktır.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Öğretmenlik mesleğini daha cazip hale getirmek ve eğitim sisteminin kalitesini artırmak için kapsamlı bir reform süreci başlatılmalıdır. Bu süreçte öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi, toplumsal farkındalık kampanyalarıyla mesleğin statüsünün yükseltilmesi, sürekli mesleki gelişim programlarıyla öğretmenlerin güncel kalmaları sağlanması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için okul altyapısına yatırım yapılması ve dezavantajlı bölgelerdeki

öğretmenlere ek teşvikler verilmesi gibi adımlar atılmalıdır. Ayrıca, öğretmenlerin karar alma süreçlerine katılımının artırılması, adil ve şeffaf performans değerlendirme sistemlerinin oluşturulması, iş-yaşam dengesini destekleyen politikaların uygulanması, mentorluk programlarıyla deneyim aktarımı sağlanması ve öğretmenlerin liderlik becerilerinin geliştirilmesiyle kariyer ilerleme fırsatları sunulması gibi önlemler de alınarak öğretmenlerin motivasyonları artırılabilir ve eğitim sisteminin genel performansı yükseltilebilir.

Çıkar Çatışması ve Etik Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir. Bu araştırma çalışması, araştırma yayın etiğine uygundur.

Yazarlık Katkı Beyanı

Yazar 1: Araştırma, Kaynaklar, Yazılım, Biçimsel Analiz. **Yazar 2:** Metodoloji, Denetim ve Doğrulama.

KAYNAKÇA

- Akiba, M., LeTendre, G. K., & Scribner, J. P. (2012). Teacher quality, opportunity gap, and national achievement in 46 countries.
- Akiba, M., Chiu, Y. L., Shimizu, K., & Liang, G. (2012). Teacher salary and national achievement: A cross-national analysis of 30 countries. *International Journal of Educational Research*, 53, 171-181.
- Bozkurt, Ö., & Bozkurt, İ. (2008). İŞ TATMİNİNİ ETKİLEYEN İŞLETME İÇİ FAKTÖRLERİN EĞİTİM SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 1-18.
- Cemaloğlu, N. (2022). Türkiye'nin Öğretmen Profiline OECD Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 15-40.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Sage Publications.
- Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291-309.
- Dolton, P., & Marcenaro-Gutierrez, O. D. (2011). If you pay peanuts do you get monkeys? A cross-country analysis of teacher pay and pupil performance.

- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Hanushek, E. A. (2011). *The economic value of higher teacher quality*.
- Herzberg, F. (1966). *Work and the nature of man*. World Publishing.
- Ingersoll, R. M., & May, H. (2012). *The magnitude, destinations, and determinants of mathematics and science teacher turnover*.
- Loeb, S., & Page, M. E. (2000). *Examining the link between teacher wages and student outcomes: The importance of alternative labor market opportunities and non-pecuniary variation*.
- OECD. (2023). *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*. OECD Publishing, Paris.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). *Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being*.
- Sağlam, M., & Sağlam, A. Ç. (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin genel bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 317-328.
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage.
- Springer, M. G., Ballou, D., Hamilton, L., Le, V. N., Lockwood, J. R., McCaffrey, D. F., ... & Stecher, B. M. (2010). *Teacher pay for performance: Experimental evidence from the project on incentives in teaching*. Nashville, TN: National Center on Performance Incentives at Vanderbilt University.
- Vegas, E., & Ganimian, A. J. (2013). *Theory and evidence on teacher policies in developed and developing countries*. World Bank Policy Research Working Paper.